

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-356-15>

УДК 336.2:338.24:355.01

JEL classification: H20, H26, H61, E62, F35, O23

СЄВІДОВА Ірина

Харківський національний університет внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0003-3703-4610>

e-mail: sevidova.ia@gmail.com

ПАХУЧА Еліна

Харківський національний університет внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0003-0509-8230>

e-mail: ellinapakhucha@gmail.com

ВЕЛІЄВА Вікторія

Харківський національний університет внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0002-4455-7973>

e-mail: v.velieva@ukr.net

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У статті здійснено аналіз функціонування податкової системи України в умовах воєнної економіки, окреслено аспекти її трансформації та визначено сучасні тенденції, які формують нові виклики для фінансової сфери. Зокрема, розглянуто динамічні зміни основних макроекономічних та фінансових показників країни за період 2020–2025 рр. У роботі також обґрунтовано основні проблемні аспекти функціонування податкової системи України в умовах воєнної економіки. Визначено стратегічні напрями, які мають забезпечити довготривалу податкову стійкість держави, зокрема шляхом структурної модернізації фінансово-економічної політики. Доведено, що стабілізація фінансової системи України вимагає багатопланового комплексного підходу, який має базуватися на ефективному поєднанні фінансових реформ, удосконаленні інституційних механізмів, а також впровадженні економічних стратегій, спрямованих на досягнення балансу державного бюджету та сталого розвитку економіки після завершення війни.

Ключові слова: податкова система; воєнна економіка; податкові надходження; державний бюджет; податкова стійкість; податкове адміністрування; фінансова політика.

SIEVIDOVA Iryna, PAKHUCH Elina, VELIEVA Viktoriya

Kharkiv National University of Internal Affairs

FUNCTIONING OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE UNDER THE INFLUENCE OF THE WARTIME ECONOMY: CURRENT TRENDS

The article examines the functioning of the tax system of Ukraine under the influence of the wartime economy and identifies current trends in its transformation. The study analyzes the dynamics of the main macroeconomic and fiscal indicators during 2020–2025, including GDP growth rates, inflation, state budget deficit, tax revenues, and the volume of international financial assistance. It has been established that the full-scale war significantly affected the structure of state budget revenues, caused a reduction in the tax base, increased the budget deficit, and strengthened the dependence of public finances on external support.

The research reveals that under the conditions of the wartime economy, the tax system of Ukraine is gradually adapting to crisis challenges through the improvement of tax administration mechanisms, digitalization of fiscal processes, and activation of measures aimed at supporting economic activity. Particular attention is paid to the analysis of changes in the structure of state budget revenues and the growing role of non-tax revenues and international financial assistance in ensuring the financial stability of the state.

The main problems of the functioning of the tax system under wartime challenges have been identified, including instability of tax legislation, narrowing of the tax base, high level of shadow economic activity, macroeconomic instability, and dependence on international financial support. Strategic directions for ensuring long-term tax sustainability in Ukraine have been substantiated, including the improvement of tax administration, expansion of the tax base, digitalization of tax processes, reduction of the shadow economy, and support for business and investment activity. It is proved that ensuring the financial stability of Ukraine requires a comprehensive combination of fiscal, institutional, and economic mechanisms aimed at maintaining budget balance and supporting the post-war economic recovery of the country.

Keywords: tax system; wartime economy; tax revenues; state budget; tax sustainability; tax administration; fiscal policy.

Стаття надійшла до редакції / Received 12.07.2026

Прийнята до друку / Accepted 06.08.2026

Опубліковано / Published 27.08.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© СЄВІДОВА Ірина, ПАХУЧА Еліна, ВЕЛІЄВА Вікторія

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОКІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Про податкову систему іноді говорять як про щось суто технічне – набір правил, ставок, процедур. Але в умовах воєнної економіки вона перестає бути лише інструментом фінансового наповнення бюджету. Вона фактично стає елементом стійкості держави. Повномасштабна війна різко змінила середовище

функціонування економіки України. Порушені виробничі ланцюги, скорочення ділової активності, релокація бізнесу, втрата частини територій, усе це безпосередньо вплинуло на податкову базу. Водночас потреби бюджету зросли критично, адже фінансування сектору безпеки та оборони стало пріоритетом. У такій ситуації податкова система опинилася між двома, на перший погляд, суперечливими завданнями: забезпечити стабільні надходження і водночас не зруйнувати бізнес надмірним фіскальним тиском. Відповіддю на ці виклики стало поступове переосмислення підходів до податкового регулювання. З одного боку, держава запровадила низку податкових послаблень, спрощень адміністрування, тимчасових пільг, що дозволили бізнесу адаптуватися до нових умов. З іншого – посилилася роль контролю, цифровізації процесів, підвищення прозорості та боротьби з ухиленням від оподаткування. Фактично формується нова модель взаємодії між державою та платниками податків, у якій важливим стає не лише примус, а й довіра. Окремої уваги заслуговує цифрова трансформація податкової системи. Використання електронних сервісів, автоматизація звітності, розвиток аналітичних інструментів дозволяють підвищити ефективність адміністрування навіть в умовах обмежених ресурсів. Це не просто зручність. Це спосіб зменшити транзакційні витрати і водночас мінімізувати корупційні ризики. Разом з тим, воєнна економіка оголює і структурні проблеми податкової системи. Йдеться про нерівномірність податкового навантаження, складність окремих процедур, залежність бюджету від обмеженого кола платників. У кризових умовах ці питання стають більш відчутними, адже будь-яка неефективність множить. Функціонування податкової системи України в умовах воєнної економіки набуває комплексного характеру. Вона одночасно виконує фіскальну, регуляторну та стабілізаційну функції. І від того, наскільки збалансовано буде вибудована ця система, значною мірою залежить не лише економічна стійкість, а й здатність країни до відновлення у післявоєнний період.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання функціонування податкової системи України в умовах воєнної економіки останніми роками активно досліджується у науковій літературі. Це пояснюється не лише глибиною трансформацій, спричинених війною, а й необхідністю пошуку нових підходів до забезпечення фіскальної стійкості держави. У праці Греци В.Я. [1] значна увага приділяється трансформації податкової системи в умовах воєнного стану. Автор підкреслює, що ефективність податкової системи безпосередньо впливає не лише на виконання бюджетних функцій, а й на загальну економічну стабільність держави, особливо в кризових умовах. При цьому наголошується на необхідності постійного вдосконалення регуляторних механізмів оподаткування. У дослідженні Шкромиди Н. та Лещука Г. [2] особливий акцент зроблено на дослідженні викликів, пов'язаних із пристосуванням бухгалтерських систем до умов воєнного часу. Зокрема, розглядаються ризики втрати основних активів, документації, а також стрімке зростання загроз кібербезпеки. Визначено пріоритетні завдання у сфері бухгалтерського обліку, які зосереджені на забезпеченні прозорості, достовірності фінансової інформації та безперервності звітного процесу.

Суттєвий внесок у дослідження зроблено у роботах, присвячених адаптації податкової системи до нових умов господарювання. Зокрема, Хачатурян В.Х. [3] розглядає податкову систему як динамічну категорію, що трансформується під впливом економічної політики та воєнних факторів. Автор підкреслює відсутність універсальної моделі податкової системи, яка б одночасно задовольняла всі соціально-економічні інтереси.

У роботі Габор В. [4] досліджено специфіку функціонування податкової політики України в умовах воєнного стану, із акцентом на викликах, що постають перед державними фінансами. Дослідження підкреслює необхідність суттєвого перегляду існуючих підходів до адміністрування податку на додану вартість, модернізації спрощеної системи оподаткування та впровадження комплексних податкових стимулів, спрямованих на активізацію економічного відновлення країни у період післявоєнної реструктуризації.

Окремий напрям досліджень пов'язаний із аналізом змін податкових надходжень та бюджетної структури в умовах війни. Так, у роботі Губанова В.Є., Ущенко П.Г. та Денисенко Ю.М. [5] здійснено аналіз динаміки податкових надходжень до зведеного бюджету України, що дозволяє оцінити вплив воєнних факторів на доходну частину бюджету та визначити тенденції її трансформації. У дослідженні, проведеному Сакуном А.Ж. та Щербаковою А.В., звертається увагу на необхідності адаптації податкової політики, оптимізації процесів податкового адміністрування та стимулювання економічної активності як важливих заходів для підтримки фінансової стабільності держави [6].

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із вивченням взаємодії податкового контролю та аудиту як елементів забезпечення фінансової стабільності держави. У цьому контексті у роботі Sievidova I., Pakhucha E., Susidenko O., Pavlenko N., Rudenko S., Velieva V. [7] обґрунтовано, що ефективна координація між системами аудиту та податкового контролю виступає важливою передумовою зміцнення економічної безпеки держави. При цьому дослідження акцентує увагу на необхідності інтеграції аналітичних інструментів, цифрових технологій та ризик-орієнтованих підходів у діяльність контролюючих органів. Що в свою чергу сприяє формуванню більш прозорого та ефективного податкового середовища та є критично важливим у період економічної нестабільності.

Сучасні наукові підходи концентруються навколо трьох основних напрямів: адаптація податкової системи до воєнних умов, забезпечення фіскальної стабільності та підтримка економічної активності. Саме

на перетині цих підходів формується нова парадигма функціонування податкової системи України. Разом з тим, враховуючи напрацювання вітчизняних дослідників, низка питань залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, потребують подальшого наукового осмислення напрямів забезпечення довгострокової податкової стійкості а також оптимізації податкового навантаження в умовах відновлення економіки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз функціонування податкової системи України в умовах воєнної економіки, з огляду на сучасні виклики, трансформаційні процеси та важливість підтримання фінансової стійкості держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Податкова система будь-якої держави відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та сталому функціонуванні національної економіки. Через механізм оподаткування формується значна частина доходів державних і місцевих бюджетів, які, у свою чергу, виступають основою для фінансування соціальних програм, оборони, охорони здоров'я, освіти, розбудови інфраструктури та інших важливих сфер державної політики[5]. У сучасних умовах роль податкової системи значно посилюється: вона виступає не лише інструментом формування ресурсів, але й основним регулятором соціально-економічних процесів. Вітчизняна податкова система охоплює комплекс податків, зборів та обов'язкових платежів, що сплачуються фізичними та юридичними особами відповідно до вимог чинного законодавства. Її основне призначення – забезпечення стабільного надходження коштів у бюджет, підтримання економічної рівноваги та стимулювання підприємницької ініціативи. Однак рівень ефективності податкової системи значною мірою залежить від якості управління податковими процедурами, стабільності законодавчої бази, довіри громадян до державних органів та спроможності уряду швидко реагувати на виклики сучасності через гнучке фіскальне регулювання.

Для результативної роботи податкової системи принципово важливими є прозорість, справедливість, економічна доцільність та рівномірне розподілення податкового навантаження. Податкові механізми мають забезпечувати стабільний притік коштів у бюджети без надмірного тиску на бізнес і населення. З цією метою ставки податків, об'єкти оподаткування та порядок їх стягнення визначаються з урахуванням економічної ситуації в країні, актуальних потреб суспільства, стратегічних цілей державної політики та міжнародних зобов'язань. Особливо важливою роль податкової системи стає в умовах воєнної економіки[8]: вона повинна забезпечувати фіскальну стійкість країни, підтримувати ділову активність і водночас створювати достатню фінансову базу для реалізації заходів безпеки та задоволення соціальних потреб суспільства.

Дослідження динаміки показників за період 2020–2025 рр. дозволяє простежити наслідки кризових явищ, які спершу були обумовлені пандемією COVID-19, а згодом – початком повномасштабної війни. Ці обставини суттєво вплинули на стан економіки, рівень інфляції, обсяги податкових надходжень, бюджетний дефіцит і здатність держави виконувати соціальні та оборонні зобов'язання. Крім того, аналіз зазначених індикаторів сприяє оцінці адаптивності податкової системи до умов кризи, а також виявленню основних тенденцій змін у фіскальній політиці держави. Узагальнені дані щодо функціонування податкової системи України за цей період наведені в табл.1.

Таблиця 1

Динаміка фіскальних та макроекономічних показників України у 2020–2025 рр.

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	2025р.
Темпи зміни ВВП, %	103,88	114,28	88,59	142,74	123,61	114,38
Індекс інфляції, %	105,0	110,0	126,6	105,1	112,0	108,0
Дефіцит державного бюджету	-5,18	-3,63	-17,62	-20,39	-17,74	-18,32
Відсоток податкових надходжень до державного бюджету, %	79,10	85,37	53,14	45,04	52,75	52,57
Рівень виконання плану податкових надходжень, %	≈ 98	> 100	≈ 93–95	≈ 101	> 100	97,4
Обсяг податкового боргу, млрд.грн	104,0	105,70	145,1	139,0	175,7	278,5
Бюджетне фінансування оборони впродовж у % до ВВП	5,45	2,3	21,8	32,1	30,1	34,5
Кількість діючих суб'єктів господарювання, од.	1973652	1956320	1732576	1913257	-	-
Обсяг міжнародної фінансової допомоги, млн.євро	1100	600	29535	39080	38329	2858*

*Дані станом на 28.01.2025

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [9-13].

У досліджуваній період функціонування податкової системи України відбувалося на тлі значних економічних та воєнних викликів, які суттєво позначалися на її ефективності й стабільності. Особливо помітні трансформації відбулися після початку повномасштабної війни у 2022 р. Ці події кардинально вплинули на темпи економічного розвитку країни, змінили структуру бюджетних надходжень, збільшили дефіцит

державного бюджету та призвели до стрімкого зростання податкового боргу. Водночас аналіз функціонування податкової системи демонструє її поступову адаптацію до умов воєнної економіки. Це проявилось у стабілізації виконання планових показників податкових надходжень, збереженні фіскальної спроможності держави та активному залученні міжнародної фінансової допомоги, яка стала критично важливим фактором для стійкості бюджетної системи. Функціонування податкової системи у контексті воєнної економіки зіштовхується з низкою масштабних викликів, серед яких є відсутність ефективних інструментів для прогнозування макроекономічних наслідків податкових змін. У таких обставинах ухвалення рішень у сфері податкової політики зазвичай відбувається в умовах суттєвої невизначеності, що може провокувати непрогнозовані втрати бюджету, підвищення інфляційного тиску та ослаблення економічної активності[13]. Одним із важливих показників ефективного функціонування податкової системи та забезпечення фінансової стійкості держави є структура доходів державного бюджету. Співвідношення податкових, неподаткових і зовнішніх джерел надходжень дає змогу оцінити ступінь залежності бюджетної системи від внутрішніх фіскальних ресурсів та зовнішньої фінансової допомоги. У контексті воєнної економіки структура бюджетних доходів зазнала значних змін, що пояснюється зниженням економічної активності, змінами у податковій базі, збільшенням видатків на оборону та необхідністю залучення суттєвої міжнародної фінансової підтримки для збереження стабільності державних фінансів.

За таких умов питання диверсифікації джерел формування бюджетних доходів набуває критичного значення. Сучасний етап розвитку бюджетної системи України відзначається посиленням фінансових ризиків, зростанням тиску на бюджет та необхідністю забезпечення стабільного фінансування державних потреб в умовах воєнного стану. Залежність від податкових надходжень, яка традиційно домінувала, вже не здатна повною мірою гарантувати бажаний рівень фінансової стійкості. Це обумовлює зростаючу потребу в активізації альтернативних джерел бюджетних ресурсів. У цьому контексті все більшого значення набувають неподаткові надходження та міжнародна фінансова допомога[14]. В умовах воєнної економіки вони стали важливими елементами для забезпечення балансу державного бюджету й підтримання фінансової стабільності країни.

Комплексне дослідження процесів формування доходів державного бюджету в умовах воєнної економіки та аналіз їх структурної динаміки формують основу для наукового обґрунтування шляхів удосконалення податкової політики країни. Системний підхід до вивчення змін у бюджетних надходженнях дає можливість не лише оцінити ефективність існуючих механізмів податкового адміністрування, але й визначити рівень фіскальної стійкості держави, розробляючи практичні стратегії для підвищення успішності управління державними фінансами в умовах кризових викликів.

Дослідження трансформацій у структурі надходжень бюджету дозволяє не лише детально оцінити стан фінансової системи, але й виявити проблемні аспекти функціонування податкової сфери, пов'язані зі скороченням податкової бази, економічною нестабільністю та зростаючим бюджетним дефіцитом. Разом із тим результати такого аналізу відіграють вирішальну роль у розробці стратегій післявоєнного економічного відновлення, зміцненні фінансової безпеки держави та забезпеченні довгострокової стійкості податкової системи. У контексті сучасних викликів це відкриває можливості для формування більш гнучкої і збалансованої податкової політики, спрямованої на стимулювання економічного розвитку, оптимізацію бюджетного управління та зменшення залежності державних фінансів від зовнішніх ресурсів підтримки[16]. Окремою варто дослідити співвідношення між податковими й неподатковими надходженнями, а також міжнародною фінансовою допомогою, адже ці складові є ключовими чинниками фінансової стійкості держави в умовах воєнної економіки. Структурні елементи доходів державного бюджету України узагальнено у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка структури доходів державного бюджету України у 2020–2025 рр., %

Статті доходів	2020р.	2021р.	2022 р.	2023р.	2024р.	2025р.	2025 р. у % до 2020 р.
Податкові надходження	79,1	85,4	53,14	45,04	52,8	52,6	66,5
- податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	21,0	22,0	14,85	13,13	19,1	20,3	96,7
- рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	4,88	6,23	4,78	2,26	1,68	1,3	26,6
внутрішні податки на товари та послуги	50,1	53,9	31,9	28,0	30,3	29,5	58,9
податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	2,83	2,94	1,47	1,52	1,6	1,5	53,0
інші податки та збори	0,31	0,30	0,19	0,14	0,14	0,11	35,5
Неподаткові надходження	19,79	13,52	19,4	37,1	31,2	31,8	160,7
Доходи від операцій з капіталом	0,01	0,03	0,03	0,00	0,11	0,01	100,0
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	0,10	0,10	26,92	16,22	15,18	14,3	>143 рази
Цільові фонди	0,02	0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	50,0
Офіційні трансферти	0,99	0,97	0,53	1,61	0,85	1,36	137,4

Джерело: складено авторами на основі даних [10].

Аналіз динаміки структури доходів державного бюджету України в період з 2020 по 2025 роки демонструє значні зміни у джерелах формування бюджетних ресурсів, які стали наслідком впливу економіки воєнного часу. Протягом цього п'ятирічного періоду спостерігається істотне зниження частки податкових надходжень у структурі доходів бюджету. Основними чинниками цього скорочення є падіння економічної активності, звуження бази оподаткування та руйнівний вплив повномасштабної війни на стабільність функціонування бізнесу. Найпомітніше це проявилось у скороченні таких ключових складових податкових надходжень, як рентна плата, податки на міжнародну торгівлю та внутрішні податки на товари й послуги. Паралельно фіксується значне збільшення ролі неподаткових надходжень і міжнародної фінансової допомоги в загальній структурі доходів бюджету. Особливо вражаючим є збільшення частки коштів, що надходять від закордонних держав і міжнародних організацій, що свідчить про значне посилення залежності бюджетної системи України від зовнішньої підтримки, яке характерне для умов воєнного стану. Також зростання частки неподаткових надходжень вказує на активне використання альтернативних джерел для фінансування державних потреб, що дозволяє уряду реагувати на поточні виклики.

Отримані результати аналізу підкреслюють, що в умовах воєнної економіки бюджетна система України переживає кардинальні структурні зміни. Забезпечення фінансової стійкості держави у таких обставинах стає дедалі більше залежним від ефективності проведення податкової політики, стабільності процесів податкового адміністрування та адекватного залучення міжнародної фінансової допомоги. Такі виклики змушують уряд шукати баланс між внутрішніми ресурсами та зовнішньою підтримкою для утримання функціональної стійкості державного сектору. Основні проблеми, які визначають функціонування податкової системи України в часи воєнних випробувань, наочно представлені на рис.1.

Рис. 1. Проблеми функціонування податкової системи України в умовах воєнних викликів
Джерело: систематизовано авторами [2-6, 15]

Функціонування податкової системи України в умовах війни супроводжується фінансовою та економічною нестабільністю. Основними проблемами є воєнні ризики, скорочення податкової бази, зростання тінізації економіки, макроекономічна нестійкість і залежність від міжнародної допомоги. Це

ускладнює забезпечення стабільних бюджетних надходжень, тому особливого значення набувають заходи з удосконалення податкового адміністрування, стимулювання економічної активності та зміцнення фіскальної стабільності держави.

Забезпечення довгострокової податкової стійкості України в умовах воєнної економіки є визначальним завданням державної фінансової політики, адже саме від стабільності податкових надходжень залежить здатність держави виконувати свої соціальні, економічні та оборонні зобов'язання. Тривалий вплив військових дій, макроекономічна нестабільність, скорочення податкової бази та зростаючий дефіцит бюджету підкреслюють потребу у впровадженні ефективних шляхів адаптації податкової системи до сучасних викликів. У цьому контексті пріоритетними стають заходи, спрямовані на вдосконалення механізмів податкового адміністрування, стимулювання економічної активності, мінімізацію тіньових процесів в економіці, цифровізацію фіскальних процедур та посилення фінансової стійкості країни. Основні стратегічні напрями досягнення податкової стійкості в таких умовах згруповано та подано на рис.2.

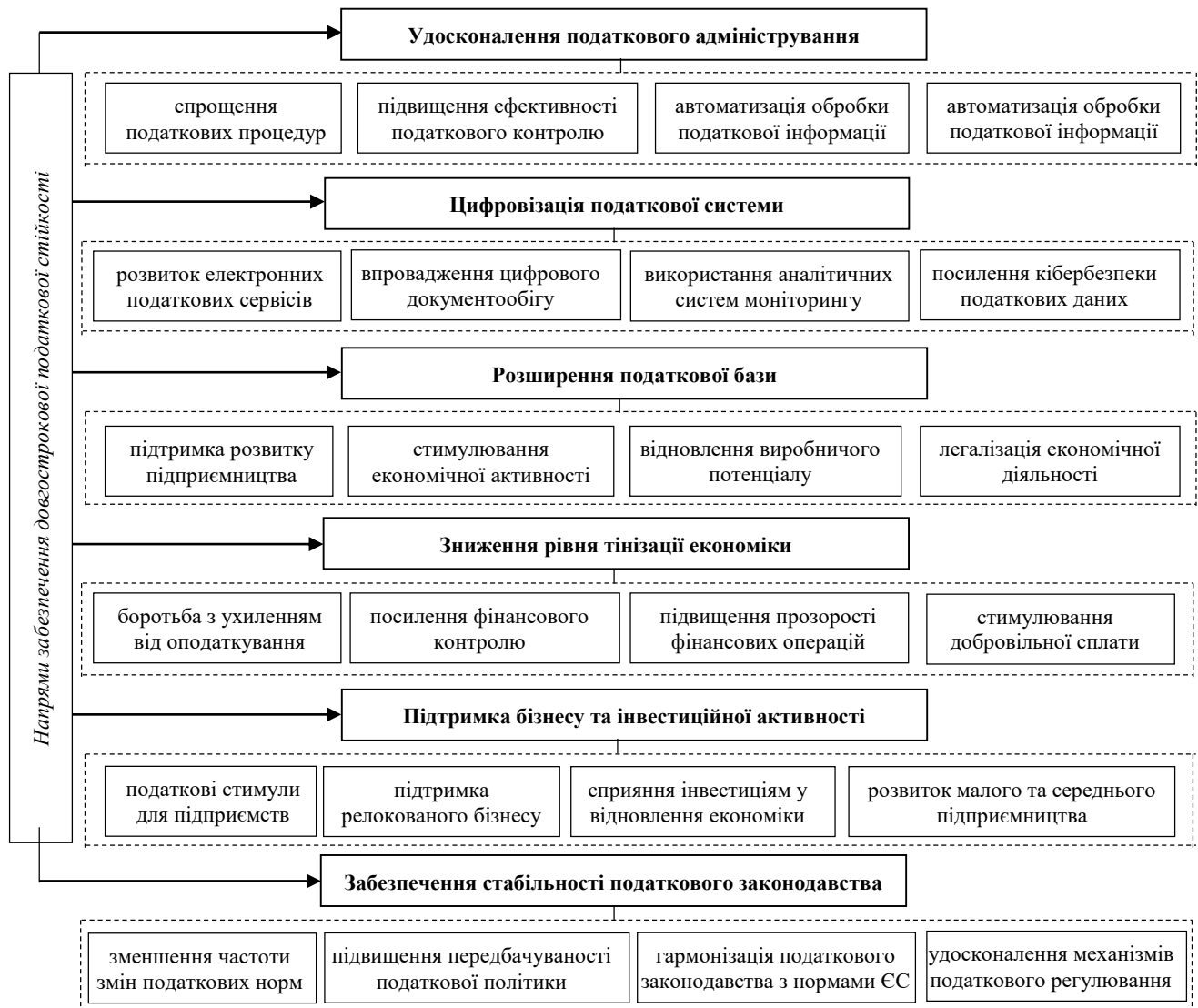

Рис. 2. Напрями забезпечення довгострокової податкової стійкості України в умовах воєнної економіки
Джерело: систематизовано авторами [3-8, 13, 15]

Забезпечення довгострокової податкової стійкості України в умовах складної воєнної економіки є надзвичайно важливим завданням, яке потребує впровадження комплексного підходу. Це має включати системні й взаємопов'язані заходи, орієнтовані не лише на підтримання стабільного рівня бюджетних надходжень, але й на створення ефективної, гнучкої та адаптивної податкової системи, здатної витримувати виклики, пов'язані з високою економічною та безпековою невизначеністю. Негативний вплив скорочення економічної активності, зростання бюджетного дефіциту, масштабного руйнування виробничої інфраструктури та посилення залежності країни від міжнародної фінансової підтримки вимагає негайної трансформації податкової політики. Одночасно необхідно вдосконалити механізми податкового адміністрування, аби забезпечити їхню сучасну, адаптивну і прозору функціональність. Особливу значущість

набувають процеси цифровізації фіскальних операцій, спрямовані на покращення прозорості податкових процедур та мінімізацію тіньового сектору економіки. Створення сприятливих умов для розвитку підприємницького середовища також має стати одним із пріоритетів, адже саме підтримка бізнесу дозволяє стимулювати інвестиційну активність, сприяти відновленню виробництва та зберігати економічну активність суб'єктів господарювання. Усе це, у свою чергу, сприятиме розширенню податкової бази, забезпеченню фінансової стабільності держави та покращенню її здатності виконувати соціальні й економічні обов'язки. Не можна недооцінювати важливість стабільності й передбачуваності податкового законодавства, оскільки це є вагомим фактором для формування довіри серед платників податків і стимулювання сприятливого інвестиційного клімату. У результаті буде створено більш прозоре, чесне та оптимізоване середовище для ведення економічної діяльності, що стане фундаментом для забезпечення стійкого розвитку України в довгостроковій перспективі.

Забезпечення податкової стійкості є складним завданням, яке неможливо реалізувати без комплексного підходу, включаючи проведення ефективної бюджетної політики, оптимальне управління державними ресурсами та активізацію міжнародного фінансового співробітництва. Особливо важливим є врахування цих аспектів у контексті планування довгострокових економічних стратегій. Без сумніву, у перспективі важливу роль відіграватиме гармонізація податкової системи України відповідно до європейських стандартів, що надасть можливість не лише зміцнити фінансову безпеку держави, але й суттєво підвищити ефективність фіскального регулювання. Такий процес стане основою для створення сприятливих умов, необхідних для стабільного економічного відновлення країни в післявоєнний період, що є критично важливим для забезпечення сталого розвитку та підвищення рівня добробуту суспільства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного аналізу було виявлено, що функціонування податкової системи України в умовах воєнної економіки зазнало значних трансформацій, які стали наслідком загострення макроекономічної нестабільності, скорочення масштабів податкової бази, збільшення дефіциту державного бюджету, а також зростання фінансового навантаження на державні інститути. Особливо помітною є зміна параметрів, які визначають рівень фіскальної стійкості, структуру доходів державного бюджету, обсяги податкових надходжень та динаміку накопичення податкового боргу в умовах повноцінного військового конфлікту. Утім, навіть у цих складних умовах податкова система країни поступово адаптується до нових викликів через модернізацію механізмів адміністрування, активне застосування цифрових технологій, стимулювання економічної активності на внутрішньому ринку та залучення міжнародної фінансової підтримки.

Аналіз змін у структурі доходів державного бюджету України дав змогу дійти важливих висновків, серед яких основним є скорочення частки надходжень від сплати податків, паралельно із зростанням вагомості неподаткових джерел доходу та зовнішньої фінансової допомоги у забезпеченні стабільності державної фінансової системи. У ході дослідження також було встановлено, що бюджетна система України значною мірою залежить від зовнішніх фінансових ресурсів, які наразі відіграють критичну роль у підтримці стабільності бюджетних процесів. Проте така залежність породжує додаткові ризики щодо довготривалої фінансової безпеки країни, вимагаючи розробки і впровадження стратегічних рішень для мінімізації негативних наслідків та підвищення стійкості національної економіки перед внутрішніми та зовнішніми викликами. Доведено, що забезпечення довгострокової податкової стійкості України вимагає втілення всеохоплюючих та системних заходів, спрямованих на якісне вдосконалення податкового адміністрування, активне впровадження цифровізації фіскальних процесів, розширення та оптимізацію податкової бази, а також стимулювання культури добровільної та усвідомленої сплати податків із одночасним зменшенням рівня тінізації національної економіки. При цьому надзвичайно важливо забезпечити формування прозорості, передбачуваності та збалансованої податкової політики, яка враховуватиме потреби бізнесу, сприятиме розвитку підприємництва, стимулюватиме інвестиційну діяльність і підтримуватиме економічні процеси відновлення країни після воєнних подій.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері спрямовані на розробку та вдосконалення методичних підходів до аналізу та оцінювання ефективності діючої податкової політики з урахуванням реалій воєнної економіки та її викликів. Надзвичайно актуальними є створення прогностичних моделей для визначення динаміки податкових надходжень, а також вивчення механізмів підтримки довгострокової фіскальної стабільності держави. Особливий акцент потрібно зробити на питанні цифровізації податкового адміністрування, що дозволить суттєво знизити рівень корупційних ризиків та підвищити оперативність обробки даних. Не менш важливими є заходи щодо покращення ризик-орієнтованих підходів до податкового контролю, адаптації національного законодавства до європейських норм, а також розробка інструментарію для стимулювання довгострокового економічного відновлення України у післявоєнний період.

Література

1. Греца В.Я. Модифікація податкової системи в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Вип.78. Ч. 2. С. 24–31. DOI <https://doi.org/10.24144/2307->

[3322.2023.78.2.3](#)

2. Шкромиди Н., Лещук Г. Податкова система України в умовах воєнного стану: виклики для бізнесу та адаптація облікових систем. *Український економічний часопис*. 2025. Вип.10. С. 142–147. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-22>
3. Хачатурян В.Х. Податкова система в Україні та її адаптація до умов воєнного стану. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 342–348. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.45>
4. Габор В. Податкова політика України під час воєнного стану: загрози та перспективи збільшення податкових надходжень. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 4. С. 608–618. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.608>
5. Губанов В.С., Ущенко П.Г., Денисенко Ю.М. Модернізація податкової системи України в умовах надзвичайних викликів і загроз. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 12. Т. 2 (270/2). С. 144–156. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-2-270-144-156>
6. Сакун А.Ж., Щербаков А.В. Система оподаткування в умовах воєнної економіки України. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023 №39(179). С.47–54. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.11.2023.004>
7. Sievidova I., Pakhucha E., Susidenko O., Pavlenko N., Rudenko S., Velieva V. Interaction between Audit and Tax Control Systems in Ensuring State Financial Stability and Economic Security. *European Journal of Sustainable Development*. 2026. Vol. 15(1). P.807–830. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2026.v15n1p807>
8. Жаворонок А.В., Попело О.В., Щур Р.І. Роль податкової політики у забезпеченні фінансової стійкості держави в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип.76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-97>
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
11. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>
12. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
13. Фіалковська А.А., Клевцевич Н.А. Перспективи реформування податкової системи України: імплементація світового досвіду з урахуванням поведінкових реакцій та прогнозування макроекономічних наслідків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 4. С. 157–163. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.4.157>
14. Ібрагімов Е.Р., Славкова А.А. Диверсифікація доходів державного бюджету України: роль неподаткових надходжень. *Економіка та суспільство*. 2026. Вип. 83. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-102>
15. Бліхар М.М. Податково-правове регулювання в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи вдосконалення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 05, Ч. 2. С.105-109. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.15>

References

1. Hretsa V.Ya. (2023). Modyfikatsiia podatkovoi systemy v umovakh voiennoho stanu. *Naukovyй visnyk Uzhhorods'koho Natsional'noho Universytetu*. Vyp.78. Ch. 2. S. 24–31. available at DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.3>
2. Shkromyda N., Leshchuk H. (2025). Podatkova systema Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: vyklyky dlia biznesu ta adaptatsiia oblikovykh system. *Ukrains'kyi ekonomichnyi chasopys*. Vyp.10, S. 142–147. available at <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-10-22>
3. Khachaturian V.Kh. (2024). Podatkova systema v Ukraini ta ii adaptatsiia do umov voiennoho stanu. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 2. S. 342–348. available at DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.45>
4. Habor V. (2024). Podatkova polityka Ukrainy pid chas voiennoho stanu: zahrozy ta perspektyvy zbil'shennia podatkovykh nadkhodzen'. *Ekonomichnyi analiz*. T. 34. № 4. S. 608–618. available at DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.04.608>
5. Hubanov V.Ye., Uschenko P.H., Denysenko Yu.M. (2023). Modernizatsiia podatkovoi systemy Ukrainy v umovakh nadzvychnykh vyklykiv i zahroz. *Aktual'ni problemy ekonomiky*. № 12. T. 2 (270/2), S. 144–156. available at DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-2-270-144-156>
6. Sakun A.Zh., Scherbakov A.V. (2023). Systema opodatkuвання v umovakh voiennoi ekonomiky Ukrainy. *Scientific Collection «InterConf+»*. №39(179), S.47–54. available at <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.11.2023.004>
7. Sievidova I., Pakhucha E., Susidenko O., Pavlenko N., Rudenko S., Velieva V. (2026). Interaction between Audit and Tax Control Systems in Ensuring State Financial Stability and Economic Security. *European Journal of Sustainable Development*. Vol. 15(1), P.807–830. available at <https://doi.org/10.14207/ejsd.2026.v15n1p807>
8. Zhavoronok A.V., Popelo O.V., Schur R.I. (2025). Rol' podatkovoi polityky u zabezpechenni finansovoi stijkosti derzhavy v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika ta suspil'stvo*. Vyp.76. available at DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-97>
9. Ofitsijnyj sajт Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. available at <https://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Ofitsijnyj sajт Ministerstva finansiv Ukrainy. available at <https://mof.gov.ua/uk>
11. Ofitsijnyj sajт Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy. available at <https://tax.gov.ua/>
12. Ofitsijnyj sajт Natsional'noho banku Ukrainy. available at <https://bank.gov.ua/>
13. Fialkovs'ka A.A., Klietsevych N.A. (2026). Perspektyvy reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy: implementatsiia svitovoho dosvidu z urakhuvanniam povedinkovykh reaksij ta prohnozuvannia makroekonomichnykh naslidkiv. *Investitsii: praktyka ta dosvid*. № 4. S. 157–163. available at <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.4.157>
14. Ibrahimov E.R., Slavkova A.A. (2026). Dyversyfikatsiia dokhodiv derzhavnoho biudzhetu Ukrainy: rol' nepodatkovykh nadkhodzen'. *Ekonomika ta suspil'stvo*. Vyp. 83. available at <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-102>
15. Blikhar M.M. (2025). Podatkovo-pravove rehuliuвання v umovakh voiennoho stanu: problemy ta shliakhy vdoskonalennia. *Analichno-porivnial'ne pravoznavstvo*. Vyp. № 05, Ch. 2. S.105-109. available at DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.15>